

4 HELSINGIN KAUPUNKIKALUSTEIDEN KÄYTTÖ ALUEITTAIN

Kaupunkikalustehjeessä Helsinki on jaettu väljästi viiteen eri aluetyyppiin, joille on valittu suositeltavat kalusteet. Aluetyypit ovat: kivi kaupunki, historiallinen alue, aluekeskus, asuinalue ja luonnonmukainen alue.

Kivi kaupunki

Historiallinen alue

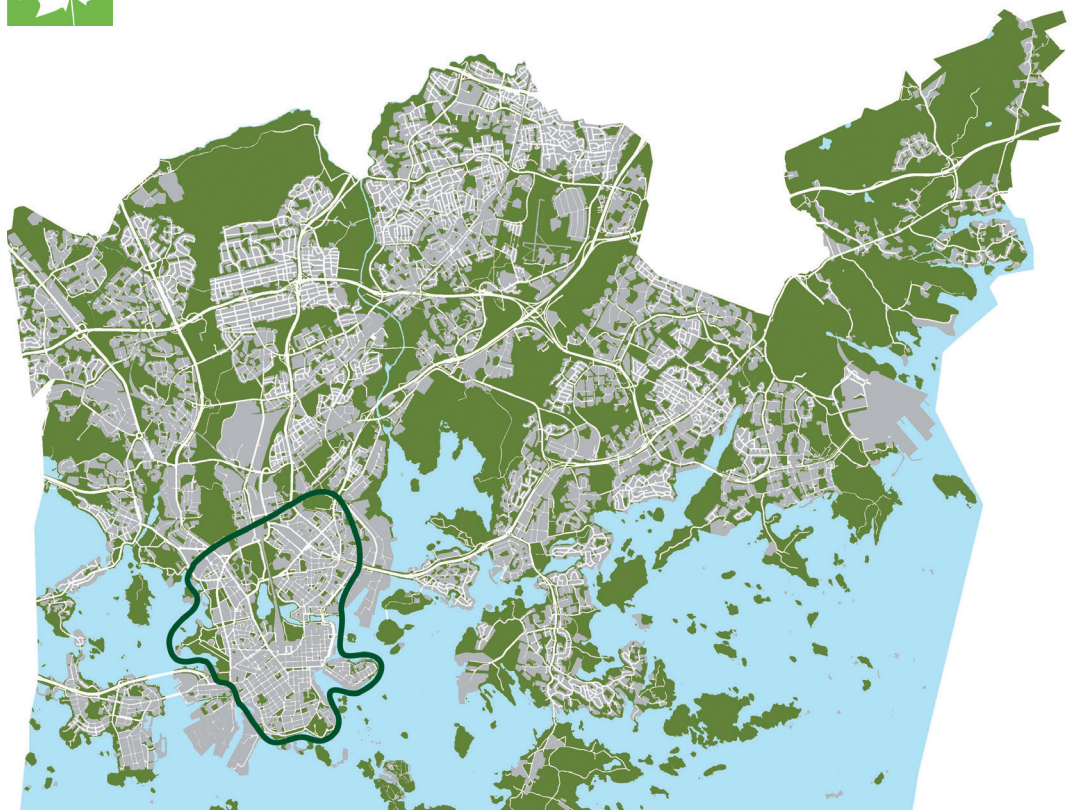
Aluekeskus

Asuinalue

Luonnonmukainen alue

Kivi kaupunkin aluerajaus noudattaa luonnonkiven käytön aluetta kantakaupungissa. Lännessä rajana on Sillilaituri ja Telakkakatu. Pohjoisessa ja idässä rajaavia katuja ovat Nordenskiöldinkatu, Hämeentie Hermannin rantatien risteyksestä etelään ja Sörnäisten rantatie.

Töölö

Kamppi

Kallio

Keskusta

4.1 Kivikaupunki

Kivikaupungiksi määritellään koko Helsinginniemen tiivis kaupunkialue, joka käsittää eri aikakausien rakennuskantaa 1700-luvulta 1900-luvun alkupuolelle. Historiallisten aikakausien kaupunkialueet sijoittuvat suurimmalta osaltaan tämän alueen sisälle. Kivikaupungin alue on eri aikakausina rakentunutta ja aluetta ei voida luokitella mihinkään yhtenäiseen tyyliin kuuluvaksi. Alueen osille on kuitenkin löydettävissä tiettyjä ominaispiirteitä.

Kalliossa kaupunkirakenne on tiivistä ja katutilat maaston vuoksi vaihtelevia ja korttelipuistikot pieniä. Mannerheimintien katujulkisivut muodostuvat tiivistä asuinkerrostalojen rivistöstä kivijalkakauppoineen. Elielinaukio on luonteeltaan julkisen liikenteen toimintojen aluetta, jota rajaa väljästi eri aikakausien julkiset rakennukset. Kampin keskus on 2000-luvun uusinta kauppakeskusarkkitehtuuria laajoine lasipintoineen ja sisätilakatuineen. Julkinen liikenne on sisätilassa poissa kaupunkikuvasta.

Kaupunkikalusteiden tarve on kivikaupungissa käyttäjämääristä johtuen lukumääräisesti suuri. Kalusteiden on oltava esteettisesti ja laadullisesti korkeatasoisia, harkitusti sijoitettuja ja hyvin hoidettuja. Kaupungin keskusta on koko kaupungin näyteikkuna, jonka perusteella vierailijat usein muodostavat käsityksensä kaupungista.

Kivikaupungin katualueille on tyypillistä erilaisten liikenteenohjauslaitteiden ja muiden teknisten varusteiden ja mainoslaitteiden paljous. Tämä korostuu erityisesti pää- ja kauppakatuja varsilla. Rajatun, tyyliltään ja väritykseltään yhtenäisen kaupunkikaluste- ja varustevalikoiman avulla voidaan katutilaa selkeyttää ja luoda tunnistettavaa Helsinki-tyyliä.

Kivikaupungin puistojen kaupunkikalusteita koskevat samat laadulliset kriteerit kuin katualueiden kalusteita, mutta puistojen kaluste- ja värivalikoima on laajempi.

Eira

Torkkelinmäen leipomo

Esplanadin puisto

4.2 Historialliset alueet

Historialliset alueet ovat ennen 1940-lukua rakentuneita ehjiä alue- tai rakennus-kokonaisuuksia lähinnä kivikaupunkialueella ja joillakin asuinalueilla.⁸

Empiretyyliä (1810–70) edustaa Senaatintorin ympäristö. Kaupunkikuvalle on leimallista keltainen ja harmaa värisävy julkisivuissa sekä valkoinen listoissa ja koristeissa.

Kertaustyyliä (1870–1900, mm. uusrenessanssia) on Kruununhaassa, Kampissa, Aleksanterinkadulla ja Esplanadin varrella. Tyylin ominaisuuksia ovat empireä tummemmat värisävyt ja aitojen materiaalien, kuten kiven, imitointi. Listojen ja korosteiden väri on seinäväriä tai tummempaa.

Jugendtyyliä (1900–20) kokonaisuuksia on esim. Katajanokalla ja Eirassa. Julkisivujen hallitsevat värit ovat vaaleita ja iloisia, valkoista lähestyvä keltainen, ruskean sävyt, roosa ja keveät vihreät sävyt. Koristeosat ovat usein taitettua valkoista. Tyypillisiä korosteihteita ovat julkisivukaakelit ja roiskerappauksella saatu pinnan struktuuri.

1920-luvun klassismin aikakautta nähdään esimerkiksi Etu-Töölössä. Julkisivumateriaalina on tumma tiili. Vastareaktionä syntyi Etu-Töölöön, Torkkelinmäelle, Vallilaan ja Käpylään rapattua kivitaloarkkitehtuuria puhtaine, vaaleine pintoineen. Sokkeliosat ovat usein tummaa luonnonkivijäljitelmaa.

1930-luvun funktionalismissa esim. Taka-Töölössä on vaaleita väripintoja suurina pintoina. Koristeista, listoista ja pilastereista luovuttiin. Vallitseva väri on valkoinen liidunvalkoisesta harmaan ja kerman sävyihin.

Historiallisia alueita ovat myös Suomenlinna 1700- ja 1800-luvun rakennuksineen sekä linnoitusvalleineen. Lisäksi eri puolilla kaupunkia on historiallisia kartanoalueita kartanopuistoineen.

Helsingin historiallisten puistojen kalusteet ovat osin perinteisiä kalusteita, osin valmis-malleina hankittavia. Katualueilla on säilynyt vain joitakin historiallisia kalusteita kuten antiikkikaiteita, joita käytetään edelleen. Historiallisten kalusteiden on katsottu muodostavan oleellisen osan alueen kaupunkikuvaa ja ovat siksi tärkeitä säilyttää, vaikka ne eivät kaikilta osin täyttäisi nykypäivän toiminnallisia ja teknisiä vaatimuksia.

⁸ Aikakausten kuvaukset on tehty Helsingin kaupunkikuva-arkkitehdin Marjatta Uusitalon artikkelin ”Värit Helsingissä – Helsingin värikaava” (Rakennettu ympäristö 1/2004) pohjalta.

Itä-Pasila

Malmi

Kauppakeskus Columbus

4.3 Aluekeskukset

Aluekeskuksissa on nähtävissä eri aikakausina ja erityyppisiin konsepteihin syntyneitä keskuksia. Aluekeskus-käsite syntyi varsinaisesti 1960–70 -lukujen lähiörakentamisen myötä tuottamaan erillään sijaitseville alueille niiden tarvitsemia lähipalveluja. Ajan arkkitehtuurin tyyliin nämä vanhimmat ostoskeskukset ovat paviljonkimaisia, elementtirakenteisia, vaalean sävyisiä rakennuskokonaisuuksia. Laaja maantasoinen pysäköintikenttä on osa ostoskeskuskonseptia. Joitakin tämän ajan ostoskeskuksia on alettu arvostaa oman aikansa rakennustaiteen esimerkkeinä. Näitä ovat esim. Munkkivuoren ja Pihlajamäen ostoskeskukset.

Itä-Pasila edustaa 1970–80 -luvuilla rakentunutta aluekeskusta, jonka kaupunkikuvallisuudessa ilmeessä korostuu betonielementtirakentamisen arkkitehtuuri.

1980–90 -luvuilla asuinalueiden ostoskeskusten tilantarve kasvoi ja päivittäistavarakaupan laaja valikoima on korvannut pienten erikoisliikkeiden toiminnan. Suuret kauppakettut ovat toteuttaneet ostoskeskuksia yhtenevällä konseptilla. Tyylipiirteitä ovat suuri yhtenäinen rakennusmassa ja suureksi asfalttikentäksi laajentunut pysäköintialue.

1990- ja 2000-luvuilla aluekeskuksia on kehitetty liikenteellisiin solmukohtiin palvelemaan yhä suurempia aluekokonaisuuksia. Aluekeskukset ovat monipuolisia liike- ja palvelukeskuksia. Toiminta on keskitetty yhteen monumentaaliseen rakennuskompleksiin ja se on saanut kaupunkikeskustan julkisen tilan piirteitä. Itäkeskus edustaa 1980–2000 -lukujen monumentaalisen suurta aluekeskusta, jossa yhdistyy julkisen liikenteen solmukohta, liikekeskus ja moninaiset palvelut yhdeksi kaupunkikeskustan omaiseksi sisätilaksi. 2000-luvun taitteessa ostoskeskuksiin on haettu julkisen rakennuksen vapaamuotoisen arkkitehtuurin keinoja, kuten esimerkiksi Vuosaaren Columbuksessa.

Luonteeltaan puolijulkinen katutila aluekeskuksen sisätilassa on nykyisin tyypillistä. Myös pysäköintitilat keskitetään rakennusten sisään pysäköintilaitoksiin. Rakennuskokonaisuuden arkkitehtuurissa sovelletaan nykyajan arkkitehtuurin ominaispiirteitä, suuria lasipintoja, teräsulkisivuja, vapaita muotoja. Mainokset muodostavat suuren osan julkisivunäkymää. Aluekeskukset ovat kulutukselle alttiita läpikulku- ja ajanviettopaikkoja, joiden käyttäjämäärä on suuri.

Aluekeskusten kalusteiden on oltava vakuuttavan oloisia ja kestäviä ja niiden määrällinen tarve on suurempi kuin asuinalueilla. Kohteen luonteesta johtuen on joissain tapauksissa perusteltua käyttää esimerkiksi kokonaan teräksestä valmistettuja istuimia. Myös kohteen ajallinen ja rakennushistoriallinen tausta tulee huomioida kalustemallien, värien ja materiaalien valinnassa.

Aurinkolahti

Ala-Malmi

Käpylä

Pohjois-Haaga

4.4 Asuinalueet

Helsingissä joitakin historiallisia asuinalueita lukuun ottamatta rakentaminen vilkastui sodan jälkeen 1940-luvulta lähtien. Arkkitehtuurissa jatkettiin klassismin ja funktionalismin linjaa, valoa ja keveyttä. Roiskerappaus on yleistä julkisivuissa ja sokkeleissa laattakivet koristeaiheina. Valkoisen sijaan värit tummenevat vihertäväksi, punertavaksi, kellertäväksi ja rusehtavaksi. Esimerkkinä tältä ajalta on Olympiakylä.

1950-luvulla korostuu vaatimattomuus ja halu sulautua luontoon. Punatiilestä tulee yleinen julkisivumateriaali, usein kalkkirappauksella käsiteltynä. 1950-luvun asuinalueen tyypillisiä esimerkkejä ovat Haaga, Lauttasaari ja Munkkiniemi.

1960–1970 -luvun modernismissä värien käyttö vähenee. Rakennuksissa korostuu graafinen kokonaishahmo tummine ja vaaleine osineen ja nauhaikkunoineen.

Julkisivumateriaaleina yleistyvät asbestisementtilevy ja betonielementti. Asuinalueita aletaan tuottaa aluerakennuskohteina, mikä tuottaa yhtenäisiä, lähes saman talotyyppin aluekokonaisuuksia. Rakennustaiteellisesti yhtenäisimpiä esimerkkejä tältä ajalta ovat mm. Jakomäki, Myllypuro sekä Pihlajamäki.

1980- ja 90-luvuilla rakennusmateriaalina yleistyy betonielementti ja tiili. Tämän ajan esimerkkialueita ovat Malminkartano ja Pikku-Huopalahti. Betonielementtijulkisivuja on elävöitetty väribetonilla, maalaamalla ja erilaisilla verhoilumateriaaleilla. 1990-luvulla heräsi vastareaktiota betonielementtirakentamiselle ja esimerkiksi Herttoniemenranta on toteutettu paikallamuuratuilla ja rapatuilla julkisivuilla kokonaisvaltaisine värisommitelmineen.

2000-luvulla pyrkimyksenä on laadukkaan, kaupunkimaisen aluekokonaisuuden kehittäminen, vaalean ja tumman vuorottelu julkisivuissa sekä tiili- ja lasipinnat. Tämän ajan esimerkkialueita ovat mm. Arabianranta ja Aurinkolahti Vuosaarella.

Asuinalueilla tavoitteena on hallittu ja määrällisesti harkittu peruskalusteiden käyttö. Kalusteiden tarve keskittyy lähinnä puistoalueille, tärkeimmille jalankulkureiteille ja katuaukioille. Kohteen ajallinen ja rakennushistoriallinen tausta tulee huomioida kalustemallien, värien ja materiaalien valinnassa.

Uutela

Pitkäkoski

Niskala

4.5 Luonnonmukaiset alueet

Helsingissä on monipuolinen luonnonympäristö. Luonnonmukaisia alueita on rakennetuista kulttuurimaisemista luonnontilaisiin alueisiin. Alueet limittyvät usein asuinalueiden kanssa.

Helsingissä on ulkoilumetsiä noin 4 000 hehtaaria ja suuri määrä niittyjä, pelloja ja luonnonsuojelualueita. Lisäksi kaupungin edustalla on kymmeniä saaria, joista osa on ulkoilukäytössä ja joihin on reittiveneyhteys. Helsingin laajimmat metsäalueet sijaitsevat Keskuspuistossa. Haltialassa ja Tuomarinkylässä sijaitsevat kulttuurimaisemaltaan arvokkaat viljelyalueet ja maatilat. Linnustoltaan merkittävä luonnonsuojelualue sijaitsee Viikin–Vanhankaupunginlahden alueella. Vantaanjoki suojeltuine koskialueineen ja rantaniittyineen muodostaa omaleimaisen ulkoilu ympäristön luonnon helmassa. Metsissä, pelloilla ja niityillä on tiheä ulkoilureittiverkosto, joka tarjoaa elämyksellisiä käyntikohteita helsinkiläisessä luonnossa. Keskuspuistossa on reheviä lehtomaisia sekametsiä. Puusto vaihtelee synkistä kuusikoista vehreisiin ja valoisiin koivikoihin.

Luonnonmukaisilla alueilla kalusteiden tarve keskittyy ulkoilureiteille ja niiden keskeisiin solmukohtiin. Kalustevalikoima on niukka ja koostuu vahvoista, aikaa ja kulutusta kestävästä selkeistä peruskalusteista.